Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030

Maart 2021

Provincie Noord-Brabant

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave ... 2
H1. Inleiding ... 3
1.1. Aanleiding ... 3
1.2. Doelstelling: Een nieuwe balans tussen economie-ecologie-maatschappij ... 5
1.3. De rol van de milieueffectrapportage ... 6
1.4. Waarom deze NRD? ... 8
1.5. Leeswijzer ... 9
H2. Huidige situatie en trends en ontwikkelingen ... 10
2.1 Economisch: de positie van de Brabantse landbouw- en voedselketen ... 10
2.2 Ecologisch: de kwaliteit van onze leefomgeving ... 11
2.3 Maatschappelijk: gezondheid en leefbaarheid ... 13
H3. Voorgenomen activiteit en te beschouwen alternatieven ... 15
3.1 Voorgenomen activiteit: de Brabantse landbouw- en voedselketen 3.0 ... 15
3.2 Alternatieven en varianten ... 21
H4. De te onderzoeken milieuaspecten ... 24
4.1 Referentiesituatie ... 24
4.2 Plan- en studiegebied ... 25
4.3 Effectbeoordeling ... 25
H5. Beleidskader ... 28
5.1 EU-beleid ... 28
5.2 Rijksbeleid ... 28
5.3 Provinciaal beleid ... 28
5.4 Gemeentelijk beleid en waterschappen ... 29
5.5 Betrokken partijen en instanties ... 29
H6. De procedure ... 31

Bijlagen: ... 33
Bijlage 1: Betekenis Brabantse AgriFood Sector ... 33
Bijlage 2: Gebruikte afkortingen en begrippen ... 34

H1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Naar een Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030
Brabant is een prachtige provincie die veel te bieden heeft op het gebied van voedsel en landschap, en tegelijkertijd ook voor grote opgaven staat. De Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2016-2020, het vigerende richtsnoer voor beleid, liep af per 1 januari 2020. Anticiperend op een nieuw beleidskader is de continuïteit van de lopende aanpak voor 2020 wel geborgd[1]. In het bestuursakkoord zijn nieuwe koersafspraken gemaakt over de landbouw- en voedseltransitie, met daarin als kernpunten o.a. kringlopen sluiten van het landbouw- en voedselsysteem, innovatie gericht op verduurzaming en concurrentiekracht, ondernemerschap en imago van de Brabantse boer, toekomstperspectief jonge boeren, hernieuwd vertrouwen sector-provincie en grondbeleid. Dit alles gericht op meer evenwicht tussen economische, ecologische en maatschappelijke waarden.

Deze koersafspraken krijgen vorm in dit nieuwe Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030, startend vanuit de Brabantse Omgevingsvisie. De landbouw- en voedselketen is in transitie en dat vraagt om een lange adem. Een beleidskader dat duidelijkheid biedt voor de langere termijn is dan ook noodzakelijk om continuïteit en vertrouwen te bieden aan allen, die deze transitie moeten realiseren. Enerzijds om de langjarige investeringen op noodzakelijke innovaties terug te verdienen, anderzijds om op de korte termijn haalbare en realistische doelen te stellen en de beweging niet te laten vastlopen op een gebrek aan perspectief. Met de Brabantse Omgevingsvisie als basis werken we aan onze ambitie voor dit beleidskader: een Brabantse landbouw- en voedselketen 3.0 die in al zijn diversiteit slim, waardevol, circulair en verbonden is.

Landbouw en voedsel in Brabant
Landbouw en voedsel gaat over alles wat de agrarische sector en de hele voedselketen voortbrengt waar consumenten van eten en genieten. Brabant blinkt wereldwijd uit in innovatie, kennis en productiviteit op het gebied van landbouw en voedsel en is hierin uniek. Agrofood is op de High Tech-sector na de grootste economie van Brabant als het gaat om werkgelegenheid en export. Provincie Noord-Brabant is trots op haar economisch groeiende en bloeiende agrifood sector en wil de agrifood sector internationaal verder verstevigen. Voor de brede welvaart en de werkgelegenheid in Brabant is een goed georganiseerd, innovatief, veerkrachtig en internationaal concurrerend landbouw- en voedselsysteem aanwezig dat zorgt voor gezond voedsel op ons bord en voor een aantrekkelijke economische omgeving.

Het succes kent een keerzijde in de vorm van milieu- en gezondheidsproblemen in de leefomgeving, de water- en bodemkwaliteit, de biodiversiteit en de kwaliteit van het landschap. Er is een disbalans ontstaan. De doorontwikkeling mag niet leiden tot verdere onacceptabele milieu-emissies, aantasting van de gezondheid, water- en bodemkwaliteitsproblemen of

[1] Statenmededeling 'Voortgang Beleidskader en Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel' d.d. 13 oktober.

aantasting van natuurwaarden en biodiversiteit. De uitdaging is om te komen tot een versnelling van een duurzame, gezonde en kwalitatief hoogwaardige voedselproductie en –voorziening. De provincie wil een economisch sterke Landbouw en Voedselsector die duurzaam is, welzijn van mens en dier hoog in het vaandel heeft en kwalitatief goede producten levert met een hoge toegevoegde waarde. Daarvoor moeten gezamenlijke keuzes worden gemaakt en krachten worden gebundeld door alle schakels in de keten.

De landbouw in transitie
Het Nederlandse landbouw- en voedselbeleid is gericht op de transitie naar een duurzaam systeem voor voedselproductie en -consumptie met de kringloop als basis. Via de kennis en investeringsagenda van de topsector agro & food zijn naast kringlooplandbouw, klimaat-neutrale landbouw en productie, klimaatbestendig landelijk gebied, en veilige en gezonde voeding belangrijke onderdelen. Het tempo van deze transitie wordt versneld door de urgentie voor natuurherstel in stikstofgevoelige natuurgebieden in Nederland zoals recent vastgelegd in de Stikstofwet. De stikstofuitstoot o.a. vanuit de landbouw moet worden teruggedrongen. In Brabant is daarvoor inmiddels ook de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) ontwikkeld.

Er wordt wereldwijd een beroep gedaan op verduurzaming. Die roep komt tot uitdrukking via de Sustainable Development Goals (The Global Goals), die steeds breder maatschappelijk worden omarmd. Het gaat dan om doelen als : geen honger", "schoon water en sanitair", "eerlijk werk en economische groei", "verantwoorde consumptie en productie". Zowel in Europa als nationaal wordt missie gedreven beleid ontwikkeld: denk aan de Green Deals en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

Transitie gaat niet vanzelf, zelfs als de urgentie groot is. Bij transitie is draagvlak bij alle betrokkenen en draagkracht bij de uitvoerende partners onmisbaar. Draagvlak en draagkracht zijn onderhevig aan de sterke dynamiek van onze samenleving. Dat vraagt een voortdurend aanpassingsvermogen. Wanneer geconstateerd wordt dat draagvlak en draagkracht - in weerwil van onze inspanningen - nog ontoereikend zijn, vraagt realisatie meer tijd. En wanneer door sociale innovaties doelen eerder worden bereikt grijpen we die kans met beide handen aan.

Om transitie te bereiken zullen alle actoren in de landbouw en voedselcyclus in actie moeten komen; van zaadleverancier, voedselveredelaar, tot en met retail en consument. In die keten speelt de agrarische sector een belangrijke rol. Veel individuele boeren zien verschillende ontwikkelingen tegelijkertijd op zich afkomen en ervaren een toenemende kloof met burgers en consumenten. Met name de grote middengroep van agrarisch ondernemers zit klem, niet in de laatste plaats omdat de kostprijsverhogende maatregelen, die nodig zijn om te mogen produceren, zich in de markt vooralsnog niet altijd laten terugverdienen.

We weten dat de economie van 2030 er fundamenteel anders uit zal zien dan die van vandaag, als gevolg van trends als digitalisering, sterke groei van de wereldbevolking, vergrijzing, klimaatverandering en energieopgave, technologische ontwikkelingen, research en development, biodiversiteitsproblematiek, verduurzaming, een veranderende vraag naar vers en gezond voedsel en veranderende internationale verhoudingen. Juist in tijden van snelle veranderingen is het belangrijk vooruit te blijven kijken. Hoe houden we het Brabants voedselsysteem ook in de toekomst sterk en zorgen we voor gezond voedsel en een gezonde leefstijl? Hoe zorgen we voor een balans tussen economische groei en de kwaliteit van de leefomgeving? Hoe zorgen we ervoor dat er voldoende agrariërs zijn voor de toekomst? Het probleem van opvolging tekent zich sterk af. Hoe zorgen we dat we ook in 2030 concurrerend en aantrekkelijk zijn en er voldoende inkomen en werk is voor alle Brabanders? Vanuit een disbalans-situatie willen we een sprong voorwaarts maken. Op zoek naar een nieuwe balans.

1.2. Doelstelling: Een nieuwe balans tussen economie-ecologie-maatschappij

Zoals gezegd, het Beleidskader Landbouw en Voedsel moet continuïteit gaan bieden en vertrouwen uitstralen naar alle partijen die deze transitie in de praktijk moeten realiseren. Dit lukt alleen als de gehele keten in beweging komt, van boer tot bord[2]. Er is een brede "reset" nodig: met een duurzame productiewijze, rendabele verdienmodellen, samenwerking in de keten, imago en relatie met de omgeving en de samenleving en slimme verbindingen tussen landbouw en natuur. Technologische en sociale innovatie zijn hiervoor van doorslaggevend belang. Daarmee bieden deze ontwikkelingen ook veel kansen.

De Brabantse Omgevingsvisie zet in op het vinden van balans tussen beschermen en benutten: optimaal gebruiken en ontwikkelen van de leefomgeving om maatschappelijke behoeften te vervullen. Het werken aan een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit is de basis voor al het handelen vanuit de Omgevingsvisie. De Brabantse Omgevingsvisie legt de focus op vier hoofdopgaven voor de lange termijn: de Brabantse energietransitie, de slimme netwerkstad, een concurrerende, duurzame economie en een klimaatproof Brabant. De Brabantse Omgevingsvisie vormt het vertrekpunt voor de leidende doelen voor de Brabantse Landbouw- en voedselketen in 2030:

1. Brabant biedt op weg naar 2030 ruimte aan de voedselproductie van de toekomst: een voedselproductie die economisch, ecologisch en maatschappelijk aantoonbaar in balans is

[2] Zie ook de Farm to Fork Strategy (2020) van de Europese commissie

en rendeert door nieuwe economische en maatschappelijke verdienmodellen en ligt op schema bij het realiseren van wettelijke eisen voor stikstof, klimaat, circulariteit en andere duurzaamheidsafspraken.
2. De Brabantse landbouw is een vooraanstaande Europese speler die voorop loopt qua innovatie. Nieuwe landbouw gerelateerde bedrijvigheidsketens met exportpotentie zijn in 2030 tot ontwikkeling gekomen. Cross-overs met andere sterke Brabantse sectoren, zoals hightech, ICT, chemie en gezondheid vormen de basis.
3. De Brabantse landbouw is in 2030 landschaps- en gemeenschaps-inclusief. Zij draagt op die manier bij aan de brede welvaart van de Brabanders. Daarbij vervult de landbouw een vitale rol in natuur- en landschapsontwikkeling, is essentieel in de verbinding tussen stad en platteland en vervult een cruciale rol in de Brabantse samenleving.
4. De Brabantse landbouw is een sector waar Brabanders (weer) trots op zijn met begrip voor. de rol en herkomst van voedsel en het gebruiksbelang van het buitengebied en met respect voor het voedsel, het groen in stad, dorp en op het platteland en de makers, ontwikkelaars en beheerders hiervan.

Onze werkwijze uit het bestuursakkoord om samen, slim en slagvaardig op te treden komt bij de uitvoering van het beleidskader centraal te staan:
- Samen: met (o.a. jonge) boeren met toekomstperspectief, met bedrijven in de keten, in korte en lange ketens en in dialoog met de omgeving.
- Slim: Door digitalisering meer vraaggericht te produceren en duurzaamheid inzichtelijk te maken, nieuwe bedrijvigheid te ontwikkelen en maatwerk mogelijk te maken op de boerderij.
- Slagvaardig: Door het bieden van een faciliterend (innovatie) instrumentarium, adequate regelgeving, inzetten van grondbeleid en grondportefeuille, gebiedsgericht maatwerk, snelle procedures en doelgerichte netwerken, platforms en communicatie.

Als provincie kunnen we verschillende rollen vervullen met betrekking tot de verschillende schakels in de keten: richting geven, beweging stimuleren en ontwikkeling mogelijk maken. Een belangrijk uitgangspunt is dat we van middel- naar doelvoorschriften willen. De rol van de provincie bevindt zich vooral op de volgende gebieden: ruimtelijke ordening en planologie (woningbouw, infrastructuur, werklocaties etc.), verordenende bevoegdheden wat betreft omgevingsbeleid (bodem, water, natuur), innovatiebeleid, het voeren van regie in een integrale gebiedsgerichte aanpak, vestigingsklimaat, actief grondbeleid, ondersteuning transitie landbouw, netwerkvorming en stimulering.

1.3. De rol van de milieueffectrapportage

De provincie Noord-Brabant wil het instrument milieueffectrapportage (m.e.r.) gebruiken om weloverwogen keuzes te maken voor het Beleidskader Landbouw en Voedsel. Vraag daarbij is op welke wijze het provinciaal beleid voor landbouw en voedsel zodanig vormgegeven kan worden dat negatieve effecten op natuur en landschap, leefomgeving en milieu zoveel mogelijk worden tegengegaan en positieve milieueffecten worden gemaximaliseerd. Om daar een antwoord op te kunnen geven wordt er gekeken naar mogelijke consequenties van de

voorgenomen beleidsopties, en naar mogelijke andere opties om de doelen en ambities van het Beleidskader Landbouw en Voedsel te verwezenlijken.

De m.e.r.-procedure biedt de mogelijkheid beleidsalternatieven te onderzoeken. Deze alternatieven kunnen bestaan uit verschillende beleidsopties, die verschillen ten aanzien van de gangbare, voor de hand liggende, of eerder vastgestelde doelen en ambities (smaller of breder) en de maatregelen-pakketten die daarbij horen. De maatregelen kunnen bestaan uit ruimtelijk-fysieke ingrepen en andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld het stimuleren en faciliteren van bepaalde ontwikkelingen. De m.e.r. biedt op deze manier inzicht in de keuzeruimte in relatie tot het Beleidskader Landbouw en Voedsel en het geeft de effecten van de keuzes weer.

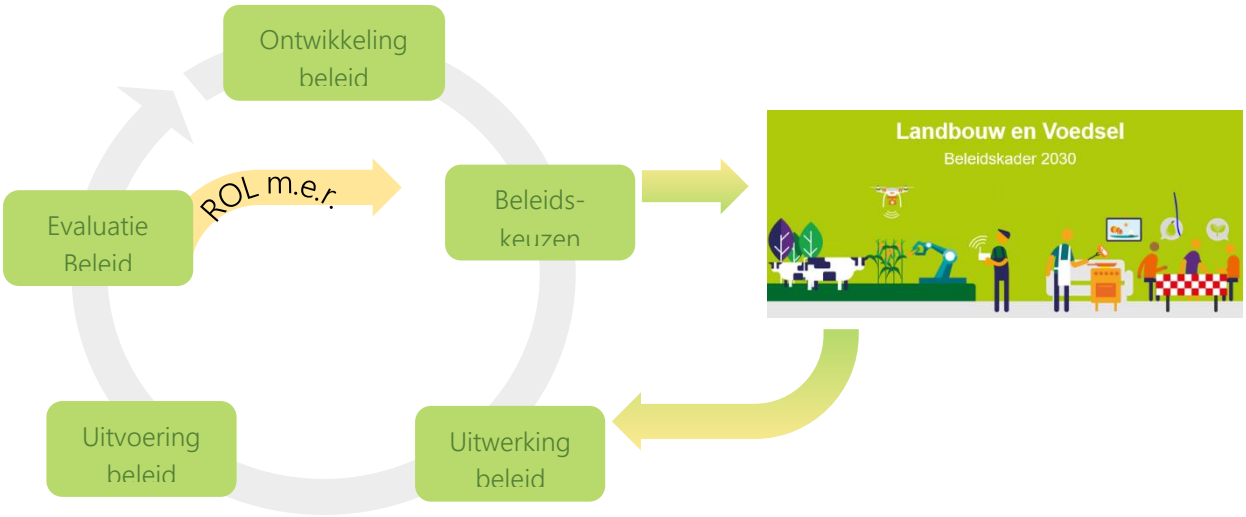

1.4. Waarom deze NRD?

Milieubelang een volwaardige plaats
Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie door Provinciale Staten in december 2018 is vastgelegd dat de verschillende provinciale programma's () opnieuw een m.e.r.-procedure zullen doorlopen. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) markeert de start van de plan-MER procedure. De NRD richt zich op het verkennen van te beschouwen milieuaspecten en te onderzoeken alternatieven. De notitie dient als participatiedocument en door de directie worden vrijgegeven voor inspraak. Vervolgens wordt het milieueffectrapport (plan-MER) opgesteld.

Omdat uit het nieuwe Beleidskader Landbouw en Voedsel mogelijk activiteiten voortkomen met belangrijke milieugevolgen en er mogelijk significante negatieve invloeden kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van Europees beschermde natuurgebieden wordt een plan-milieueffectrapportage-procedure (plan-MER) doorlopen. Onderdeel van de Plan-MER is tevens een passende beoordeling in het kader van de Wet Natuurbescherming. De procedure heeft tot doel het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu.

Milieueffectrapportage

(m.e.r.) is een wettelijk instrument bedoeld om het milieubelang zorgvuldig te waarborgen in de besluitvorming. Het is van toepassing op zowel projecten (project-m.e.r.) als op plannen en programma's (plan-m.e.r.).

Start van de plan-milieueffectrapportage-procedure
Deze NRD is bedoeld als aankondigings- en participatiedocument. Gemeenten, waterschappen, burgers, natuur- en milieuorganisaties en andere belanghebbende organisaties en burgers worden in dit stadium nadrukkelijk uitgenodigd te reageren om zo het nieuwe beleid mee richting en vorm te geven.

De definitieve vaststelling van de NRD gebeurt door Gedeputeerde Staten na het doorlopen van een zienswijzeprocedure. Belangrijkste doel voor deze fase is het vaststellen van reikwijdte en detailniveau van het op te stellen plan-MER. Alle relevante milieuaspecten worden daarbij in de beschouwing betrokken. Daarnaast beoogt de notitie om alle betrokkenen en geïnteresseerde partijen te informeren over de achtergrond en de aard van de voorgenomen ontwikkelingen, de knelpunten en het speelveld waarbinnen in het kader van het Beleidskader Landbouw en Voedsel keuzes moeten worden gemaakt voor de periode tot en met 2030. En welke mogelijk verschillende alternatieven binnen het speelveld kunnen worden beschouwd.

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau zal gedurende 4 weken ter inzage worden gelegd, waarbij eenieder in de gelegenheid wordt gesteld een zienswijze kenbaar te maken. De notitie wordt ook voorgelegd aan alle adviseurs en bestuursorganen die op grond van de wet geraadpleegd moeten worden over de reikwijdte en detailniveau van het plan-MER.

Het raadplegen van de Commissie m.e.r. is in deze fase niet verplicht. Toch wordt ervoor gekozen om de Commissie m.e.r. een advies te laten uitbrengen. Bij het opstellen van het MER

zal zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de ingediende zienswijzen, de reacties van betrokken bestuursorganen, wettelijke adviseurs en het advies van de Commissie m.e.r.. Ook de Brabantse Raad voor de Leefomgeving (Brabant Advies) zal al in de NRD-fase om advies gevraagd worden. Als het plan-MER gereed is worden zij opnieuw betrokken.

De initiatiefnemer (de provincie Noord-Brabant) is verantwoordelijk voor het opstellen van dit document en het plan-MER. De provincie is tevens Bevoegd Gezag in de procedure vanuit de Wet Milieubeheer (de m.e.r.- procedure) en de Waterwet. Gedeputeerde Staten stellen het Beleidskader Landbouw en Voedsel vast, naar verwachting in de loop van 2021. Op basis van de wet zullen de Initiatiefnemers- en Bevoegd Gezag- rollen gescheiden worden.

1.5. Leeswijzer

Dit document bestaat uit in totaal 6 hoofdstukken. Na het inleidende hoofdstuk 1 beschrijft het tweede hoofdstuk de huidige situatie en relevante trends en ontwikkelingen. Hoofdstuk 3 gaat in op het voorgenomen beleid en de mogelijke alternatieven voor de toekomst. In hoofdstuk 4 worden de te beschrijven milieuaspecten toegelicht en hoofdstuk 5 geeft inzicht in de beleidskaders. In hoofdstuk 6 ten slotte wordt toegelicht hoe de procedure voor de NRD zijn vervolg krijgt.

H2. Huidige situatie en trends en ontwikkelingen

De Brabantse landbouw- en voedselketen is zowel regionaal als landelijk van zeer groot belang (zie bijlage 1). Van alle Nederlandse provincies is de Brabantse landbouw- en voedselketen, gemeten in productiewaarde, de grootste. Met name voedselverwerking en groothandel maken de laatste jaren in Brabant een sterke groei door. Daarbij valt op, dat die groei vaak wordt gerealiseerd in kleinere bedrijven en startups die in staat zijn snel in te spelen op voor de transitie relevante trends. Tegelijkertijd staat het systeem onder druk, zowel ecologisch, als economisch én maatschappelijk.

2.1 Economisch: de positie van de Brabantse landbouw- en voedselketen

Ons huidige voedselsysteem is gebaseerd op het principe zoveel mogelijk te produceren voor een zo laag mogelijke prijs. Dit uitgangspunt werkt door in alle schakels van het voedselsysteem en heeft daardoor een sterke invloed op de manier van bedrijfsvoering door de agrariër. Een investering in duurzame landbouw geeft de ondernemer op lange termijn economische voordelen dankzij stabiele gewasopbrengsten en lagere productiekosten. Echter is het voedselsysteem juist gericht op groei van de productie en staat de minimalisatie van de kostprijs centraal. Hierdoor wordt de omschakeling naar een duurzame manier van landbouw een uitdaging.

De startpositie van de landbouw- en voedselketen om te vernieuwen en verduurzamen is echter uitstekend. De gehele keten is geconcentreerd in Brabant: van zaadveredeling en agrarische sector tot en met voedselverwerkers en foodservice en retail. In verschillende ketens; plantaardig en dierlijk. Van melkvee, varken en akkerbouw tot glastuinbouw en boomteelt. Niet alleen productie, maar ook research & development. En met spin-offs van de voedselproductie: restromen als basis voor hoogwaardige grondstoffen en biobased producten. Met toeleveranciers, start-ups en een kennis-en onderwijsinfrastructuur (MBO,HBO), proeftuinen en communities die dit systeem schragen. Met een groot potentieel aan ondernemers die soepel kunnen inspelen op de toonaangevende maatschappelijke- en innovatietrends.

Een belangrijke trend is digitalisering en dataficatie. Met sensoren wordt steeds meer meetbaar en de data kunnen via platformen worden omgezet in diensten en beslissingen. In die platform-economie zijn nieuwe samenwerkingsverbanden mogelijk. Consumenten kunnen worden geïnformeerd over de herkomst en duurzaamheid van producten, boeren kunnen consumenten direct bereiken, waterschappen kunnen samen met boeren de droogte te lijf gaan. Voor machinebouwers wordt het mogelijk integrale systemen te ontwikkelen (high tech) die ook elders in de wereldvoedselvoorziening kunnen helpen. Het opent bovendien de mogelijkheid om te schakelen naar een systeem waarbij ondernemers beloond kunnen worden voor het leveren van maatschappelijke diensten. Er ontwikkelen zich meerdere initiatieven om het financieringsmodel van de boer anders in te richten.

In de komende decennia zal de schaalvergroting toenemen net zoals de duurzaamheidsinvesteringen. De Brabantse economie zal zich meer ontwikkelen tot een stedelijke maak- en diensteneconomie. Daarin is behoefte aan gezond en duurzaam voedsel en aan een gezonde, duurzame en dus groene leefomgeving waarin het landschap dat boeren tussen de steden in grotendeels beheren, een belangrijke rol speelt. Er is daarom een toenemende belangstelling voor duurzamere vormen van landbouw. Denk aan kringlooplandbouw, natuur inclusieve landbouw, biologische landbouw, voedselbossen, perma-cultuur en strokenteelt. Onderzoek naar dit soort landbouw groeit en er komt steeds meer kennis beschikbaar. Er is steeds meer belangstelling bij agrariërs om een deel van de nieuwe kennis naar eigen inzicht toe te passen. De grotere exporterende bedrijven zetten steeds meer in op de toepassing van steeds duurzamere systemen en technieken. Ook nieuwe niet traditionele spelers gaan aan de slag met vernieuwde en alternatieve vormen van landbouw. Innovaties (waaronder de eiwittransitie) in landbouw en agrifood worden ingezet om de sector te verduurzamen en de concurrentiekracht te verstevigen. Brabantse organisaties, waaronder de provincie, werken samen om het feitelijk gebruik van de gronden, die zij verpachten of in gebruik geven, te verduurzamen. Zij stellen voorwaarden aan het gebruik van de gronden, maar bedenken ook nieuwe aanpakken. Gezocht wordt naar verdienvermogen op basis van maatschappelijke en ecosysteemdiensten.

Uniek in het Brabantse landbouw- en voedsellandschap is, dat de gehele keten met toonaangevende bedrijven is vertegenwoordigd: van genetica, landbouw, voedselverwerking tot en met Retail en foodservices. Het gaat daarbij niet alleen om productie, maar ook om onderzoeks- en ontwikkelingscentra van nationale bedrijven en multinationals. Bijvoorbeeld op het gebied van zaadveredeling en rasverbetering, recyclebare producten en biobased materiaal. De diversiteit in activiteiten in de Brabantse landbouw- en voedselketen is zichtbaar in de keten zelf én op het niveau van de primaire landbouw. Daar gaat het niet alleen om dierlijke productie in traditionele en innovatieve vormen (zoals insecten), maar ook om plantaardige productie zoals akkerbouw, boomteelt en groente- en fruitteelt. De primaire landbouw is niet alleen van belang voor de voedselproductie op zich, maar ook als onmisbare innovatieve partner van de ketenpartijen in de landbouw- en voedselketen.

2.2 Ecologisch: de kwaliteit van onze leefomgeving

Het huidige systeem van de agrofood sector zet aan tot het opvoeren van de productie en schaalvergroting. Maar deze sterke economische ontwikkeling brengt ook nadelen met zich mee. Schaalvergroting kan onvoorziene milieueffecten hebben op bodem, water en lucht en daarmee op de kwaliteit van de leefomgeving. De intensivering van productie kan leiden tot geurproblemen, toename in fijnstof en ammoniak, verschraling en afname in biodiversiteit, klimaatproblemen en daarmee verbonden water- en bodemproblemen. Het vigerende provinciale beleid is sterk gericht op het terugdringen van de milieubelasting. Denk bijvoorbeeld aan de toepassing van precisiesystemen, innovatieve brongerichte stalsystemen en het gericht monitoren om verder richting te geven aan duurzaamheid en leefbaarheid.

Klimaat
Het klimaat verandert en dat merken we ook in Brabant. Klimaatverandering heeft merkbare gevolgen voor de manier waarop we in Brabant wonen en werken. Het raakt onze gezondheid, de kwaliteit van onze leefomgeving, landbouw, natuur en onze economie. Landbouw is bij uitstek een sector die de gevolgen van klimaatverandering al ondervindt. Denk bijvoorbeeld aan gewaskeuzes, hittestress bij dieren en de steeds beperktere beschikbaarheid van zoet water. Klimaatverandering biedt daarentegen ook zeker kansen zoals een productieverhoging door hogere temperaturen en een langer groeiseizoen, of een kwaliteitsverbetering door bijvoorbeeld een hoger suikergehalte. Aanpassing aan een veranderend klimaat kan niet los worden gezien van verduurzaming van de landbouw en voedselketen, de Brabantse Aanpak Stikstof en de opgaven voor biodiversiteitsherstel en natuurontwikkeling.

Bodem en water
De kwaliteit van de (landbouw)bodem in Brabant is matig. De bodemkwaliteit en -vitaliteit is door het intensieve grondgebruik in de landbouw sluipenderwijs achteruitgegaan. De bodemstructuur is op vele plekken aangetast door verdichting en intensive bewerking. De diversiteit en kwantiteit van het bodemleven is achteruitgegaan en het organisch stofgehalte is met name op de hogere zandgronden erg laag. De matige kwaliteit van de landbouwbodem in het agrarische gebied is mede de oorzaak van de afname van de biodiversiteit van het agrarische landschap wegens gebrek aan voedsel (bodemorganismen). De risico's op ziekten en te veel en te kort aan water leiden tot minder stabiele gewasopbrengsten en in extreme situaties op misoogsten, met economische schade voor de agrariër en mogelijke schaarste en prijsstijgingen voor de consument.

Zonder maatregelen zal aantasting van de bodemvitaliteit komende jaren toenemen door klimaatverandering als gevolg van verdergaande ingrepen in het bodem- en watersysteem. Er wordt al steeds meer geïnvesteerd in de ontwikkeling van kleinere en lichte machines. Denk bijvoorbeeld aan robots die rijdend op zonne-energie mechanisch onkruid verwijderen. Met kleinere en lichtere machines is er minder bodemverdichting en wordt het mogelijk om meerdere gewassen door en naast elkaar te planten. Dit bevordert de biodiversiteit en kan wanneer het goed wordt uitgekiend ook de weerbaarheid van de planten op een natuurlijke manier versterken. Hierdoor zijn minder gewasbeschermingsmiddelen nodig wat weer ten goede komt aan de vitaliteit van de bodem.

Natuur en biodiversiteit
Klimaatverandering heeft ook grote gevolgen voor natuur en biodiversiteit. Klimaatzones verschuiven en verdroging is een belangrijke reden dat natuurdoelen niet worden gerealiseerd. Het is hierbij niet voldoende om alleen in natuurgebieden maatregelen te treffen. Ook daarbuiten zijn maatregelen nodig die effect hebben binnen de natuurgebieden. Dit kan niet zonder de gevolgen en handelingsperspectieven voor het omliggende landgebruik (veelal landbouw) integraal mee te nemen. Om de natuurgebieden op orde te krijgen zal ook in het landbouwgebied meer water moeten worden vastgehouden door middel van bodemverbetering (meer infiltratie, groter waterbergend vermogen) en aanpassing van de waterhuishouding (vooral hogere grondwaterpeilen) en inspelen op wateroverlast.

Stikstof
Het stikstofvraagstuk is ingrijpend en complex en er zijn veel belangen mee gemoeid. Dat geldt voor heel Nederland en zeker in Brabant. We zijn een provincie met veel inwoners, bedrijvigheid, verkeersbewegingen én de hoogste dichtheid van vee in Nederland. Tegelijk koesteren we een rijkdom aan waardevolle Brabantse natuur. Natuur waarin de biodiversiteit onder druk staat onder invloed van onder meer stikstofneerslag en verdroging. Maar liefst 17 van de 21 beschermde Natura 2000-gebieden in Brabant zijn overbelast door stikstof. Onze natuur is niet alleen waardevol voor de liefhebber; natuur en biodiversiteit vormen de basis van een toekomstbestendig voedselsysteem en maken onze leefomgeving klimaatbestendig.

Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS)

Het kabinet verbindt zich met het wetsvoorstel 'stikstof reductie en natuurverbetering' aan het doel dat 'in 2030 minimaal de helft van de natuur in beschermde Natura 2000-gebieden op een gezond stikstofniveau zit'. Over de invulling van deze daarvan maakt het Rijk met de provincies nadere afspraken.

Samen met partners, ondernemers en inwoners wil de provincie er de komende jaren voor zorgen dat stikstofgevoelige, beschermde natuur weer sterk en robuust wordt, de uitstoot van stikstof fors omlaag gaat en dat er weer voldoende ruimte is voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen in Brabant. De Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) is een uitvoeringsagenda waarin staat hoe we dat aanpakken.

De uitvoeringsagenda kent drie pijlers:
1. Sterker maken van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden; het werken aan instandhoudingsdoelen voor de natuur.
2. Minder stikstofuitstoot: het omlaag brengen van stikstofdepositie met bijdragen van alle sectoren.
3. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken; wat bijdraagt aan alle sectoren.

Het stikstofprobleem heeft niet één oorzaak, en er is ook niet één oplossing. Zolang verbrandingsprocessen verbonden zijn aan onze productiewijzen zal stikstof onderdeel uitmaken van onze leefomgeving. Op depositie vanuit het buitenland, een substantiële bron, hebben we bovendien slechts zeer beperkt invloed. Brabant zet vol in op de gebiedsgerichte aanpak, zodat er 'ontwikkelruimte' blijft voor en tussen alle sectoren. De veehouderij in Brabant levert een belangrijk aandeel in stikstofemissie. Recent is er veel ontwikkeling op het gebied van duurzamere veehouderij en er is een taskforce opgericht met focus op betere stalsystemen. Op alle fronten in de dierhouderij wordt geëxperimenteerd, zoals in voersamenstelling, stalinrichting, scheiding van mest, dierrassen. Elk van die vernieuwingen draagt op een andere manier bij aan de verkleining van de ecologische voetafdruk.

2.3 Maatschappelijk: gezondheid en leefbaarheid

Vanuit de provincie zetten we in op een trendbreuk die gericht is op een landbouw- en voedselsector met nog meer kwaliteit. Eén van de doelen van het nieuwe beleidskader is het verbeteren van het maatschappelijk draagvlak voor de landbouw, omdat we trots zijn op onze agrarische ondernemers die zich elke dag zich inzetten om ons voedsel te produceren. We baseren onze visie op een aantal uitgangspunten. Een van deze uitgangspunten is gebaseerd op de wens om in Brabant het voedsel van en voor de toekomst te produceren. Het gaat dan onder meer om nieuwe teelten, hoogwaardige plantaardige eiwitten, en diervriendelijk geproduceerd voedsel dat positief bijdraagt aan onze gezondheid. Door een sterke gezamenlijke inzet op concepten, niches en korte ketens neemt de toegevoegde waarde per eenheid product van de primaire sector toe. Daarnaast kan de landbouw maatschappelijke waarde creëren door het bijdragen aan een gezonde bodem, biodiversiteit, natuur, (extensieve)

recreatie, energielevering en het verbeteren van dierenwelzijn en landschap en de leefbaarheid van het landelijke gebied.

Ten aanzien van de gezondheid van de consument zijn er zorgen. Die betreffen vooral de leefstijl-gerelateerde ziekten (zoals obesitas, diabetes) die deels samenhangen met voedselconsumptie en voor oplopende gezondheidskosten zorgen. Positief is dat het bewustzijn dat voeding sterk bepalend is voor de gezondheid groeit.

Veel mensen passen hun voedingspatroon aan door bijvoorbeeld minder koolhydraten te eten of te minderen in hun suikergebruik of vleesconsumptie. In deze ontwikkeling ligt een potentieel grote nieuwe markt voor de Nederlandse landbouw- en voedselsector. Daarnaast is er sprake van voedselverspilling en vraagt een duurzaam, klimaat-slim dieet om een eiwittransitie waarin een deel van de dierlijke eiwitconsumptie vervangen wordt door een plantaardig deel.

Met de uitbraak van de Q-koorts in 2007 zijn ook de overdrachtseffecten van de veehouderij op de volksgezondheid op de agenda gekomen. De effecten van fijnstof en geur en de rol van secundair fijnstof en endotoxinen zijn inmiddels ook aandachtspunten en bronnen van zorg. Er komt ook onderzoek naar de (mogelijke) relatie tussen luchtkwaliteit in relatie tot Covid-19.

Het beter benutten van natuurlijke processen bij de gewasteelt, dierhouderij en elders in het bedrijfsproces is belangrijk om de robuustheid van het bodemsysteem en landbouwsystemen als geheel te bevorderen. Tegelijkertijd speelt de agrarische sector een essentiële rol in relatie tot het behoud van de leefbaarheid van het landelijke gebied; de ouderenzorg, de natuurbeleving, de recreatieve mogelijkheden, het leveren van voldoende duurzame energie en de sociale patronen in de (dorps)gemeenschap.

H3. Voorgenomen activiteit en te beschouwen alternatieven

3.1 Voorgenomen activiteit: de Brabantse landbouw- en voedselketen 3.0

Ambitie: versterken van de kracht van de Brabantse landbouw en voedselketen
Het voornemen bestaat om met de Brabantse Omgevingsvisie als basis te werken aan de ambitie voor het Beleidskader Landbouw en voedsel: een Brabantse landbouw- en voedselketen 3.0 die economisch, ecologisch en maatschappelijk in balans is en in al zijn diversiteit innovatief, waardevol, circulair en verbonden is.

- *Innovatief*: Optimaliseren van productie op het niveau van het individuele gewas en dier met nieuwe technieken, nieuwe bedrijvigheidsketens met exportpotentie ontwikkelen en ondersteunen, nieuwe productmarktcombinaties mee ontwikkelen die inspelen op consumentenwensen. Daarbij zijn de trends 'digitalisering en innovatie' en 'lifestyle en persoonlijke gezondheid' belangrijke stimulansen in de innovatie.
- *Waardevol*: Creëren van zo hoog mogelijk toegevoegde waarde producten uit alle (rest) stromen in de keten. Verdienmodel van boer uitbreiden naar waarderen van landschaps- en ecosysteemdiensten. Het creëren van nieuwe product-markt combinaties.
- *Circulair*: Sluiten van de kringlopen op Noordwest Europese schaal, door (her) gebruik van (rest) stromen- in de hele keten- om verspilling van grondstoffen te voorkomen en lokale en regionale productie van grondstoffen voor duurzame ketens om import en export van laagwaardige stromen over grote afstanden te voorkomen.
- *Verbonden*: Integreren van productie en verwerking, meer vraag-gestuurd produceren, transparante productieprocessen, meer ketenconcepten met een hogere toegevoegde waarde, waaronder ketenconcepten die de lokale en regionale verbinding van boer, burger en consument versterken.

Om dit te bereiken wordt ingespeeld op de 5 innovatietrends van het landbouw en voedselsysteem:

High tech en artificiële intelligentie
Processen worden steeds meer informatie- en vraaggestuurd met geavanceerde methoden en technieken. Met data als succesfactor binnen en tussen (markt)ketens, van producent tot consument. Maar ook in het ecologisch domein: bodem, water en lucht. De systemen, apparaten en machines zijn steeds meer high tech en daardoor kleiner en slimmer.

Lifestyle en persoonlijke gezondheid
Deze zullen steeds meer de keuze van consumenten gaan bepalen. Dat biedt ook kansen voor de Brabantse landbouw- en voedselketens om zich te richten op de hoogste segmenten in de markt; luxe, gezonde en gemaksproducten. Zowel voor de primaire productie als voor de voedselverwerking. In de stedelijke maak- en diensteneconomie waarin Brabant zich ontwikkelt, neemt daarnaast het belang van een duurzame, gezonde en groene leefomgeving toe. Er ontstaan kansen voor korte ketens, een meer multifunctionele bedrijfsopzet, meer groen in de

leefomgeving en een herwaardering van de rol van het boerenbedrijf door meer contact tussen boer, burger en consument.

Klimaat, biodiversiteit en ecologie
Mede door digitalisering (monitoring, sensortechniek, etc.) zijn ecologische processen steeds beter waarneembaar. En daardoor ook de interactie met landbouwproductie. Dat is gunstig voor ontwikkelingen als strokenlandbouw, pixellandbouw en voedselbossen. Het meetbaar maken van ecologische prestaties zoals CO_2-vastlegging en bodem- en waterkwaliteit helpt om boeren (individueel) te belonen voor hun bijdrage aan verduurzaming. Voor bedrijven in de voedselproductie zetten duurzame productieprocessen (met minder water, minder en groene energie en minder toevoegingen) en meer plantaardige producten de toon.

Circulariteit
Het belang van circulariteit neemt toe door schaarste van grondstoffen, oplopende verwijderingskosten en onnodige emissies. Een zelfvoorzienend Nederland of Brabant is echter een onhaalbare variant. Het sluiten van kringlopen op zowel lokaal niveau als op het niveau van Noordwest-Europa zal verder toenemen.

Dataficering
De alles doorsnijdende trend is data(ficering). De uitdaging is zowel technisch als sociaal: van het mogelijk maken van data-interactiviteit inclusief bijbehorende dashboards, tot het vertrouwen bij alle partijen dat data en vooral data-uitwisseling resultaat oplevert voor alle belanghebbenden. Data maakt het mogelijk de ketens te transformeren tot vraaggestuurde ketens.

Voorgenomen beleid
In de afgelopen jaren is er met het oog op de toekomst al fors geïnvesteerd in het landbouw- en voedselsysteem van Brabant. Niet alleen door de sector zelf, maar ook door de provincie en beleidspartners. Hierdoor zijn vernieuwingen en daarmee verminderde belasting van de leefomgeving gerealiseerd. Naast het Beleidskader Landbouw en Voedsel, komen diverse elementen uit dit beleidskader terug in andere programma's.

Hoe verhoudt het plan-MER Mest zich tot het Beleidskader Landbouw en Voedsel?

De Brabantse gemeenten en waterschappen hebben samen met de provincie eind 2018 het initiatief genomen om via een plan-MER Mest te komen tot afspraken over relatief geschikte gebieden voor schone en veilige mestbewerking in de provincie Noord-Brabant.

Eventuele beleidswijzigingen op diverse vlakken (uitwerking landelijk nieuw mestbeleid, energietransitie, landbouwtransitie) of veranderingen in de veestapel in Noord-Brabant kunnen ertoe leiden dat de opgave voor mestbewerking verandert.

Begin 2021 is de provincie gestart met de ontwikkeling van een nieuw Beleidskader Landbouw en Voedsel. Daarmee is de basis gelegd voor een toekomstbestendige landbouw- en voedselketen: innovatief, waardevol, circulair en verbonden.

'De zoektocht naar relatief geschikte mestbewerkingslocaties kan niet los worden gezien van de rol van mest als onderdeel van de Brabantse landbouw -en voedselketen. Op basis van het beleidskader worden uitvoeringsagenda's opgesteld, waaronder een Uitvoeringsagenda Mest. In deze agenda worden o.a. de rol van mest, mestverwerking, mestverwaarding en projecten als 'Brabant bemest' belicht. Het onderzoek en de afwegingen m.b.t. specifieke locaties voor mestbewerking wordt onderdeel van het sluiten van kringlopen en het streven naar circulariteit.

Het meer concrete plan-MER Mest is een objectief onderzoek naar gebieden in Brabant waar mestbewerking mogelijk zou kunnen plaatsvinden. Verschillende bestaande locaties en zoekgebieden worden op milieu-impact met elkaar vergeleken, zowel op bedrijventerreinen als in het buitengebied. Die analyse leidt tot een voorkeursalternatief waaruit een beleidswijziging kan voortvloeien om schone en veilige mestbewerking op nieuwe locaties toe te staan. De Uitvoeringsagenda Mest kan dan dienen als uitvoeringsprogramma van het Beleidskader Landbouw en Voedsel, passend binnen de wettelijke kaders van de Omgevingswet.

Het nieuwe Regionaal Programma Water en Bodem is gericht op een integrale benadering van water, bodem en klimaat. Uitgangspunt is een klimaatbestending en veerkrachtig water- en bodemsysteem. Daarvoor is een nieuwe manier van denken nodig waarbij de draagkracht van het water- en bodemsysteem leidend is voor het gebruik, in plaats van andersom. Voor natuur en landbouw zijn het tegengaan van verdroging en zorgdragen voor een vitale bodem belangrijke beleidsopgaven, zeker in het licht van klimaatverandering.

Het provinciale natuur- en landschapsbeleid nodigt andere partijen uit om bij te dragen aan landschap en natuur. Want natuur is niet alleen belangrijk voor planten en dieren, maar ook voor mens en economie. In een aantrekkelijke groene provincie is het immers beter wonen, werken, leven en verdienen. In de nota Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) staan de stappen die provincie wil zetten voor een natuur die bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en aan de ontwikkeling van Brabant als aantrekkelijke kennis- en innovatieregio.

Om gezondheidseffecten door luchtverontreiniging te beperken, heeft de Europese Unie (EU) bepaald hoeveel vervuilende stoffen er maximaal in de lucht mogen zitten. Dit zijn de grens- en streefwaarden. Nederland heeft deze grenswaarden opgenomen in de Wet milieubeheer. In Brabant werken we samen via het Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL) om te voldoen aan de grenswaarden die nationaal worden gesteld. Het BSL maakt onderdeel uit van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Het NSL blijft van kracht tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Wij sluiten aan bij het Schone Lucht akkoord en starten de ontwikkeling van een nieuw beleidskader "gezondheid".

De provincie heeft Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord opgesteld om de weg naar nog een nog betere luchtkwaliteit te concretiseren. Dat sluit aan bij onze ambities in de

Omgevingsvisie en in het Bestuursakkoord en sluit aan bij de opzet van het Schone Lucht Akkoord. De provincie Noord-Brabant wil in 2030 een bijdrage hebben geleverd aan de landelijke doelstelling om 50% gezondheidswinst te hebben behaald door het verder verbeteren van de luchtkwaliteit. Uitgangspunt in de aanpak is een centrale rol voor luchtkwaliteit in andere Brabantse opgaven waaronder landbouw. Om oplossingen te ontwikkelen voor knelpunten in de praktijk, zal de provincie deelnemen aan diverse pilots. In het beleidskader gezondheid, dat in ontwikkeling is, wordt ingezet op 3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander. De focus ligt daarbij op verbeteren van de luchtkwaliteit en een gezonde verstedelijkingsopgave.

Het 'Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij' is met veel inzet en betrokkenheid tot uitvoering gebracht. Het illustreert dat Brabant vooroploopt in de transitie. De meeste maatregelen werken ondersteunend voor veehouders in hun bedrijfsontwikkeling en conform het ingezette provinciaal beleid dat voorziet in een transitie naar een duurzame en zorgvuldige veehouderij.

Brabant werkt aan een robuust voedselsysteem, waarin gezond, eerlijk en lekker voedsel centraal staat. Voedsel dat goed is voor mens, dier en omgeving én een eerlijke prijs oplevert voor de boer. Speerpunten daarbij zijn het verbinden van boeren en burgers, nieuwe verdienmodellen en het betrekken van onderwijs en jongeren.

Thema	Aangekondigde of in discussie zijnde beleid
Mest	Voorstel voor nieuw mestbeleid van LNV dat verplicht tot mestverwerking resulterend in waardevolle grondstoffen (voor bemesting en of energievoorziening) of meer grondgebondenheid
Stikstof	Reductie van de stikstofdepositie; 50% van de stikstofgevoelige gebieden in Nederland moet in 2035 op niveau zijn, conform de instandhoudingsdoelstellingen. Diverse regelingen zijn/worden van kracht: opkoopregeling piekbelasters, beëindigingsregeling, stimuleringsregeling brongerichte stalsystemen.
Klimaat	2030: klimaatakkoord -49% uitstoot broeikasgassen, om te zetten in klimaatwet (met ambitie van overheid om aan te haken bij Europees voorstel in Green Deal van -55%) met voor landbouw wat minder vergaande afspraken en mogelijkheden tot opslag koolstof. Klimaatakkoord van Parijs impliceert -95% in 2050. De EU streeft ernaar klimaatneutraal te zijn tegen 2050, een economie te worden die geen broeikasgassen meer uitstoot
Fijnstof (PM10 en PM2,5)	Emissiebeleid Landbouw EU (NEC-programma NL) cf uitvoeringsbesluit (EU) 2018/1522, emissiereductieverbintenissen Er zijn verscheidene pijlers opgezet binnen het landbouwbeleid om de emissies van fijnstof te voorkomen. Aanscherping binnen deze pijlers zal moeten leiden tot verlaging van de fijnstof concentraties.
Geur	Warme sanerings- en opkoopregeling varkenshouderij waaraan veel Brabantse varkenshouders meedoen.
Water (Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn)	Met huidig beleid wordt in 2027 op helft van Nederlandse oppervlaktewater de Europese doelen (kaderrichtlijn water) voor stikstof en fosfor niet gehaald. Nitraatconcentraties in grondwater van Zuidelijk zandgebied zullen te hoog uitkomen. Dit krijgt aandacht in het nieuwe beleidskader Water en Vitale bodem.
Bodem	LNV-beleid: in 2030 worden bodems duurzaam beheerd.

Gewasbescherming	Diverse middelen worden komende jaren uit de toelating gesaneerd.
Gemeenschappelijk Landbouwbeleid "farm to fork"strategie	EU-voorstel: lagere ha premies, verschuiving naar vrijwillige eco-schema's waarin boeren verplichtingen aangaan (die kosten meebrengen). Farm-to-Fork strategie en strategie rond biodiversiteit is daarin nog niet ingepast: in 2030 25% areaal biologisch, 50% minder nutriënt verlies, 20% reductie van kunstmest, 50% reductie van bestrijdingsmiddelen en antibiotica en 10% van de oppervlakte voor zeer diverse landschapselementen.
Interim Omgevingsverordening	De provincie stelt regels voor de ruimtelijke ontwikkeling en fysieke leefomgeving. In de verordening staat wat de provincie wil bereiken en wat ze wil doen om dat doel te bereiken. Hierin zijn o.a. normen opgenomen voor ammoniakemissies. De verordening is in ontwikkeling en anticipeert op de aanstaande Omgevingswet en richt zich op transitie veehouderij via o.a. ondersteunende maatregelen.

Figuur 3.1: Overzicht Europees, Nationaal en provinciaal beleid met een relatie met Brabantse landbouw.

Waar mogelijk bouwen we voort op succesvolle elementen in het beleid van de afgelopen jaren. Daarnaast wordt op basis van een analyse van het landbouw- en voedselsysteem en het (inter)nationale beleid een aantal uitgangspunten geformuleerd voor het te op te stellen Beleidskader Landbouw en Voedsel. Voor een toekomstbestendig systeem staat de provincie voor de uitdaging om te investeren in de innovatie van de gehele keten, op weg naar een Brabantse Landbouw- en Voedselketen 3.0. door in te zetten op de 5 innovatietrends: digitalisering, high tech en artificiële intelligentie, lifestyle en gezondheid, klimaat, biodiversiteit, ecologie, circulariteit en dataficering. In het stimuleren van de vernieuwing staat impact centraal. Daarbij zijn onder andere de volgende punten van belang:

- Internationalisatie is en blijft een belangrijk kenmerk van het Brabantse landbouw- en voedselsysteem. De export van voedsel concentreert zich met name in Noordwest Europa. Hoogwaardige producten, diensten en machines uit Brabant gaan over de hele wereld. Specialisatie en verwaarding van kennis zal verder toenemen, ook naar verder gelegen bestemmingen. Brabant blijft een aantrekkelijke plaats voor hoofdkantoren, laboratoria, datacenters en ontwikkelen van innovatieve praktijken met Brabantse boeren en tuinders.
- Voldoende grondstof en personeel zijn een belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendig landbouw- en voedselsysteem, binnen de randvoorwaarden van de duurzame leefomgeving. Het is van groot belang dat de sector wordt gezien als aantrekkelijke werkgever.
- Brabant vraagt om een focus op producten en diensten met een hoge toegevoegde waarde. In de voedselketen kan er waarde worden toegevoegd middels digitalisering en deels door het toevoegen van beleving. Ook nieuwe producten als veevoer of voedsel uit insecten, en vegetarisch uit plantaardig eiwit kunnen een interessante toevoeging aan het productiepakket zijn.
- Productie moet plaatsvinden binnen de scherpere randvoorwaarden van de leefomgeving en de inwoners van Brabant moeten trots kunnen zijn op hun innovatieve landbouw- en voedselsysteem. Veel individuele boeren zien de maatschappelijke ontwikkelingen tegelijkertijd op zich afkomen en ervaren de toenemende kloof tussen boeren, burgers en consumenten als onrecht. Vertrouwen bij en tussen boeren en burgers moet worden hersteld.

- De toedeling van de schaarse ruimte in het landelijk gebied vraagt om een aanpak waarbij de uitvoering gebiedsgericht plaats vindt.

Vanuit duidelijkheid over functies en mogelijkheden van gebieden op langere termijn kan een noodzakelijke omslag van sturing via middel naar sturing op doelen worden bereikt, zodat ook end-of-pipe maatregelen vervangen kunnen worden door een aanpak aan de bron die een probleem voorkomt.

Duurzame productie van gezond voedsel vormt de basis voor zowel een gezonde levensstijl als een waarborg voor de internationaal-georiënteerde positie van de kennis- en ketenpartijen. Het gaat primair om de waarde van de landbouwproductie en ons voedsel in de brede betekenis van gezondheid, de kwaliteit van bodem, omgeving, natuur en dierenwelzijn.

Drie pijlers: Ondernemen, Omgeven en Ontmoeten
Het bereiken van de doelstellingen en daarmee de voorgestane transitie vergt, vanuit onze provinciale rollen, een vertaling in het handelingsperspectief voor de concrete uitvoeringsagenda 's. Dit handelingsperspectief rust op drie pijlers: Ondernemen, Omgeven en Ontmoeten:

1. Ondernemen; perspectief om te kunnen ondernemen, met sterke accenten op innovatie en digitalisering en het vestigingsklimaat (oa. start-ups, arbeidsmarkt, leefklimaat). Hier moeten doorbraken rond knelpunten met innovatie worden gecreëerd, mede door het samenbrengen van partijen en crossovers met hightech en de ICT-sector. Kennisontwikkeling en -deling zijn van belang. Verdienmodellen en sociale innovatie, support aan en toekomstperspectief voor ondernemers staan centraal.

2. Omgeven: vanuit het perspectief van de omgeving waarin de productie plaatsvindt, met sterke accenten op slimme regelgeving, gebiedsgerichte aanpak en grondbeleid. De specifieke locatie van productie zal steeds meer een rol gaan spelen en zich doorvertalen in een diversiteit aan bedrijfsstrategieën. De toedeling van de schaarse ruimte vraagt om een gebiedsgerichte uitvoering met speciale affiniteit voor bodem, biodiversiteit, natuur, landschap en klimaat.

3. Ontmoeten: vanuit de maatschappelijke inbedding, met sterke accenten op de boer-burgerrelatie en het versterken van (Inter)nationale en regionale netwerken, samenwerking in campussen, samen experimenteren en interactie met de praktijk via 'living labs' en proeftuinen.

Aan veel van deze insteken wordt al gewerkt. Het gaat nu om intensivering en combineren van verschillende trajecten die gezamenlijk leiden naar een duurzaam werkende, concurrerende en gewaardeerde landbouw en voedselsector.

3.2 Alternatieven en varianten

In het plan-MER zal een nadere onderbouwing van redelijkerwijs te beschouwen alternatieven en varianten worden opgenomen. Alternatieven zijn dan 'mogelijke manieren om de doelstellingen te realiseren' of de mogelijkheden te benutten die verschillende beleidsopties bieden. Voor de alternatiefontwikkeling gaan we uit van een aantal met elkaar samenhangende strategische thema's die onderstaand zijn weergegeven. De vragen en opgaven binnen de thema's verschillen in aard en schaalniveau.

1 Voedselketen, ook in relatie tot klimaatverandering

- Voedselbronnen vlees, vis, plantaardig, nieuwe voedselbronnen
- Prijs-kwaliteit voedsel
- Ecosysteemdiensten
- Leefbaarheid
- Klimaat

2 Ruimtegebruik en ruimtelijke organisatie

- Gebiedsgericht: landbouw, natuur, stedelijk gebied
- Grondbeheer, nieuwe landinrichting
- Vrijkomende Agrarische Bebouwing
- Grootschalig versus kleinschalig

3 Schaarse grondstoffen

- Vitale bodem
- Voldoen en schoon water
- Schone lucht

4 Circulaire economie

- Mestbewerking en -verwaarding
- Biobased materialen
- Kringlooplandbouw

5 Verbondenheid burgers met landbouw, voedsel en omgeving

- Voedselverspilling
- Dierwelzijn
- Gezondheid
- Leefomgeving/ leefbaarheid
- Waardering
- Groene energie

6 Governance/rol overheid

- Rol provincie reguleren-sturen-stimuleren
- Bestaande wet- en regelgeving meer/minder
- Samenwerking met andere programma's
- Investering en ondersteuning

7 Economische positie en verdienvermogen

- Export en internationale positie
- Nieuwe verdienmodellen: ecosysteemdiensten, maatschappelijke diensten
- Nieuwe product-markt combinaties
- Korte ketens
- Vestigingsklimaat
- Precisielandbouw en veeteelt
- Onderzoek en ontwikkeling (R&D centra, proeftuinen, kennisnetwerken)

8 Landbouw, voedsel en natuur

- Natuur en biodiversiteit
- Landschap
- Groene energie
- CO_2 opslag
- Duurzame voedselketen (water en energie)

9 Digitalisering en belang van data

- Data gedreven werken
- Monitoren en evalueren

De hiervoor genoemde thema's vormen de basis voor de diverse beleidsopties. Door de combinaties van de beleidsopties worden alternatieven samengesteld die in het op te stellen plan-Milieueffectrapport (plan-MER) kunnen worden onderzocht en onderling vergeleken op basis van de milieuaspecten (zie hoofdstuk 4). Op basis daarvan kunnen de te maken beleidskeuzes voor het Beleidskader Landbouw en Voedsel worden onderbouwd, gericht op de specifieke rollen van de provincie; richting geven, beweging stimuleren en ontwikkeling mogelijk maken.

Daarbij spelen o.a. de volgende zaken een rol:

- Wat zijn de onzekerheden? Welk pakket van maatregelen kan worden ingezet om deze onzekerheden te verminderen?
- Welke rol wil en kan de provincie oppakken? We willen samen met stakeholders de vraagstukken oplossen, maar welke rol kiest de provincie om doelen gerealiseerd te krijgen en welke instrumenten zet je in?
- Hoe breed en integraal wordt het beleid opgepakt en ingevuld? Wanneer leggen we de focus op sectorale opgaven, en wanneer op de bredere integrale opgaven?

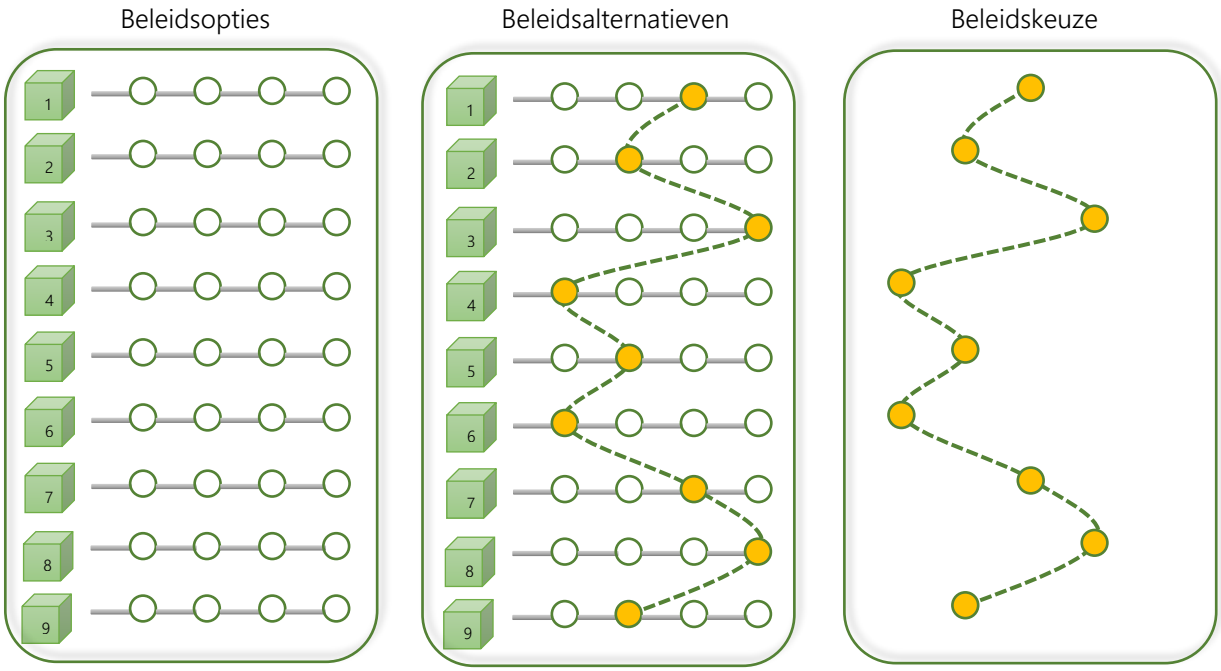

De volgende mogelijke alternatieven worden voorzien:

Het nul-alternatief
De huidige situatie en de autonome ontwikkelingen als gevolg van vastgesteld beleid en bestaande wettelijke taken dienen als referentiekader.

Alternatieven
Alternatieven met een verschillend pakket aan maatregelen kunnen een ander spectrum aan milieueffecten hebben (vooral in het behalen van positieve milieueffecten en het terugdringen van negatieve milieutrends).

Het voorkeursalternatief
Het pakket aan beleid en maatregelen dat door de initiatiefnemer wordt geprefereerd.

H4. De te onderzoeken milieuaspecten

Het beoogde Beleidskader Landbouw en Voedsel gaat richting geven aan de ontwikkeling en transitie van de landbouwketen in Brabant. Binnen dit beleidskader worden keuzes gemaakt die van invloed zijn op economie, leefomgeving en milieu. Via de plan-MER procedure wordt het effect van de te maken beleidskeuzes op het milieu zorgvuldig meegenomen in de besluitvorming. Hiertoe worden in het plan-MER meerdere alternatieven ("beleidsscenario's") in beeld gebracht die allen realistisch moeten zijn en passen in de actuele maatschappelijke, economische, sociale en politieke context.

In het plan-MER zullen de negatieve en positieve milieueffecten van het initiatief en de verschillende alternatieven daarvoor worden beschreven en beoordeeld. Het detailniveau van het MER sluit aan bij het abstractieniveau van het beleidskader. Aangezien het beleidskader kader stellend, richtinggevend en abstract is kunnen geen kwantitatieve effecten worden bepaald. Het is niet mogelijk milieueffecten te bepalen als gevolg van concrete ontwikkelingen en de effecten op specifieke locaties in beeld te brengen. De milieubeoordeling zal gericht zijn op een kwalitatieve beoordeling van alle relevante milieuthema's uitgevoerd door ervaren specialisten.

4.1 Referentiesituatie

Als referentiekader voor de effectbeoordeling dient het zogenaamde "nul-alternatief". Dit is de huidige situatie en autonome ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Deze referentie zal dus als eerste worden beschreven in het plan-MER. Om een zuivere en toetsbare effectbeoordeling uit te kunnen voeren, bestaan de autonome ontwikkelingen in principe alleen uit die ontwikkelingen die voortkomen uit concreet eerder vastgesteld beleid (internationaal, nationaal, provinciaal, lokaal). Om eenduidig te blijven en een vergelijking van alternatieven mogelijk te maken wordt een toetsjaar voor de effectbepaling gehanteerd. Voorgesteld wordt te kiezen voor 2030 als toetsjaar (het laatste jaar van de planperiode) met een doorkijk naar de langere termijn.

De focus in de milieubeoordeling ligt op het al dan niet kunnen bijdragen van het nieuwe (gewijzigde) beleid aan bekende milieudoelen vanuit Europa, rijk, provincie, waterschappen en gemeenten. Het gaat om het signaleren van mogelijke effecten in de vorm van kansen en risico's en toetsing aan de ambities die onder meer de provincie Noord-Brabant stelt aan de milieukwaliteit, de ruimtelijke kwaliteit en de biodiversiteit. In deze NRD doen wij een voorstel voor een toepasbaar beoordelingskader. Wij dagen eenieder uit hierop te reageren en het kader eventueel te verbreden op nog ontbrekende milieuthema's of te optimaliseren.

In de effectbepaling in het MER zullen, omwille van de volledigheid en de integrale afweging ook andere effecten (niet-milieueffecten) zoals effecten op ruimtelijke ordening (wonen en werken), de effecten op recreatie en toerisme en de effecten op de economie (duurzame economie), worden meegenomen. De uiteindelijke keuzes in het Beleidskader Landbouw en

Voedsel worden uiteraard bepaald door een brede afweging. Primair doel van het MER blijft het milieuaspect volledig in de besluitvorming in te brengen.

4.2 Plan- en studiegebied

Het beleidskader richt zich op de gehele provincie Noord-Brabant. Indien milieueffecten optreden in gebieden die de landsgrenzen en provinciale grenzen overschrijden worden die effecten in het Plan-MER meegenomen, aangeduid en beschreven.

4.3 Effectbeoordeling

De effecten worden per milieuaspect beschreven aan de hand van beoordelingscriteria. Hierna wordt per milieuaspect op hoofdlijnen aangegeven welke criteria we voorstellen te gaan gebruiken. Uitgangspunt is dat wettelijke taken gerealiseerd worden en wettelijke normen (bijvoorbeeld veiligheidsdoelstellingen, milieunormen en KRW-doelstellingen) gehaald worden. In het Plan-MER worden zowel de positieve (kansen/potenties) als de negatieve effecten (risico's/ aandachtspunten) van het gewijzigde beleid kwalitatief in beeld gebracht en beschreven. De effectscores worden samengevat in een tabel. Per thema/aspect wordt per criterium inzicht gegeven in de bijdrage/effecten van het beleid aan het betreffende thema/ aspect.

Aangegeven zal worden wat de grootte van het effect is en of de effecten tijdelijk of permanent, omkeerbaar of onomkeerbaar, op korte of op lange termijn spelen en of cumulatie van effecten optreedt. Zowel de positieve als (eventuele) negatieve effecten worden aangegeven. Voorts zal per onderdeel worden aangegeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen mogelijk zijn.

Per milieuaspect wordt een aantal concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten worden beschreven en beoordeeld. Doelstelling hiervan is het plan-MER toe te spitsen op de effecten die essentieel zijn voor de besluitvorming en aansluiten bij het abstractieniveau van het plan. Indien uit inspraak blijkt dat er nog andere dan genoemde effecten van belang zijn zullen deze, mits relevant, in het plan-MER eveneens aan de orde komen. Bij het bepalen van het onderscheid tussen relevante en matig relevante effecten spelen vooral de volgende karakteristieken een rol:

- De omvang en ernst van het effect;
- de duur van het effect;
- de effectiviteit van het effect;
- en de (on)omkeerbaarheid van het effect.

De beoordeling zal plaats vinden in 7 klassen:

Kwalitatieve score	Betekenis
+++	Zeer positieve bijdrage/effecten
++	Positieve bijdrage/effecten
+	Licht positieve bijdrage/effecten
0	Neutrale effecten
-	Licht negatieve bijdrage/effecten
--	Negatieve bijdrage/effecten
---	Zeer negatieve bijdrage/effecten

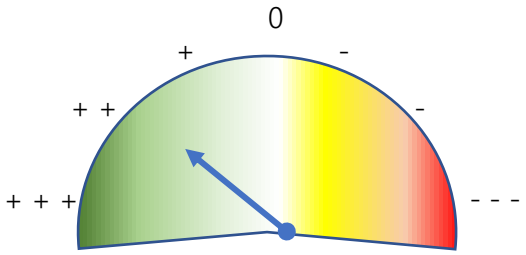

Cumulatie
In het plan-MER zal aandacht besteed worden aan optredende cumulatieve effecten. Dit geldt voor zowel de cumulatie van effecten op de mens als voor cumulatie van effecten op natuur (bijvoorbeeld stikstofdepositie) en landschap. Cumulatie van effecten dient ook aan de orde te komen in de Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze zal onderdeel uit maken van het MER.

Mitigerende en compenserende maatregelen
De in het plan-MER aan te geven negatieve milieueffecten kunnen door middel van het uitvoeren van mitigerende maatregelen verzacht worden of teniet worden gedaan. In het MER worden deze adaptieve maatregelen beschreven en aangegeven wordt welk effect de mitigerende maatregelen naar verwachting hebben. Op basis van de milieubeoordeling worden voor de effecten op aangewezen natuurgebieden in het Natuurnetwerk Brabant, bijzondere landschapsstructuur en gebieden met aangewezen functies (bijvoorbeeld aangewezen waterbergingsgebieden) mogelijke compenserende maatregelen geformuleerd (kwalitatief).

Leemten in kennis
In het plan-MER zal worden aangegeven welke belangrijke informatie ontbreekt en welke gevolgen dit heeft voor de effectvoorspelling. Waar mogelijk zal worden aangegeven welke aanvullende onderzoeken deze leemten kunnen wegnemen. Dit kan worden geconcretiseerd in een uitvoeringsagenda.

Aanzet tot evaluatie/monitoring
In het plan-MER zal een aanzet worden opgenomen van een beleidsevaluatie- en monitoringsprogramma. Dit zal aansluiten bij bestaande en reeds gebruikte monitoringssystemen.

Beoordelingskader
De relevante milieuthema's worden bepaald door de aard en ligging van de beleidswijzigingen. Deze zullen vooral betrekking hebben op het buitengebied maar kunnen ook doorwerken in het stedelijke gebied. Voor de beleidswijzigingen in landelijk gebied ligt het accent op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, met name op de thema's: natuur, landschap en cultuurhistorie, bodem, water, veiligheid, stikstofdepositie, geurhinder en gezondheid. Voor het stedelijk gebied

zal het accent in de milieubeoordeling met name liggen op de aspecten verkeer, geluid, luchtkwaliteit en gezondheid. De thema's klimaatverandering en energie zijn voor beide type beleidswijzigingen relevant en krijgen dan ook bij beide een plek in de milieubeoordeling.

In onderstaande tabel is een overzicht van de milieuthema's opgenomen, die in de milieubeoordeling worden beschouwd.

Thema/aspect	Criterium
Bodem	Beïnvloeding van de bodemopbouw
	Beïnvloeding van de vitaliteit van de bodem
Water	Beïnvloeding van de grondwaterkwantiteit
	Beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit
	Beïnvloeding van de oppervlaktewaterkwantiteit
	Beïnvloeding van de oppervlaktewaterkwaliteit
	Beïnvloeding van het waterbergend vermogen (waterveiligheid)
Luchtkwaliteit	Beïnvloeding van de luchtkwaliteit (CO2, fijn stof)
	Beïnvloeding van de (kans op) verspreiding van infectiezieken (zoönose), endotoxinen en bacteriën)
Geur	Beïnvloeding van de geurhinder
Lichthinder	Beïnvloeding van lichthinder vanuit de glastuinbouw
Ruimtelijke kwaliteit	Beïnvloeding van de herkomstwaarde van het landschap (cultuurhistorie)
	Beïnvloeding van de gebruikswaarde van het landschap
	Beïnvloeding van de belevingswaarde van het landschap (kwaliteit van landschapsstructuur, landschappelijke inpassing, teelt ondersteunende voorzieningen)
	Beïnvloeding van de toekomstwaarde van het landschap (woningbouwopgave, klimaatopgave, industrieopgave)
Aardkundige waarden	Beïnvloeding van aardkundige waarden
Archeologie	Beïnvloeding van Archeologische waarden en cultureel erfgoed
Natuur	Beïnvloeding van het Natuurnetwerk Brabant
	Beïnvloeding van het Ecologische structuren
	Beïnvloeding van de Biodiversiteit
	Beïnvloeding van de natuurkwaliteit als gevolg van verzuring
	Beïnvloeding van de natuur door stikstofdepositie
Landbouw	Beïnvloeding van het areaal landbouwgrond
	Beïnvloeding van opbrengsten uit de landbouw
Recreatie	Beïnvloeding van recreatieve mogelijkheden
	Beïnvloeding van Recreatieve routes
Verkeer	Beïnvloeding van de verkeersintensiteit
	Beïnvloeding van de verkeersveiligheid
Klimaat	Beïnvloeding van de CO2-emissie

H5. Beleidskader

5.1 EU-beleid

Bij de beschrijving van het Europees beleid zal in het plan-MER ingegaan worden op:
- Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) 2014 – 2020.
- Kabinet Rutte III: hervorming GLB na 2020.
- De wettelijke normen ten aanzien van luchtkwaliteit.
- De Vogel en Habitatrichtlijn (Het Natura 2000 beleid).

5.2 Rijksbeleid

Bij de beschrijving van het rijksbeleid zal in het plan-MER ingegaan worden op:
- Mestbeleid en omgevingsbeleid onder de Omgevingswet.
- Transitieagenda Voedsel & Biomassa (circulaire economie).
- NOVI (nog niet vastgesteld) en Landbouwnota.
- Klimaatakkoord 2019.
- Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.
- Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020.
- Nationale Eiwitstrategie december 2020.
- Actieplan Voedselveiligheid 2018.
- Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden 2018.
- Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
- De Bestuursovereenkomst Deltaprogramma 2018-2050.
- Deltaplan Hogere zandgronden en Zoetwatervoorziening Rivierengebied.
- De Natuurbeschermingswet.
- De Wet Milieubeheer.
- De Wet geluidhinder.
- De Wet Geurhinder en Veehouderij (WGV).
- De Programmatische aanpak Stikstof (PAS).
- De stikstofwet
- Het nationaal energieakkoord.

5.3 Provinciaal beleid

Bij de beschrijving van het Provinciaal beleid zal in het plan-MER ingegaan worden op:
- De Brabantse Omgevingsvisie.
- Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2016-2020
- Beleidsregel industriële geur Noord-Brabant 2018
- De Interim Omgevingsverordening.
- De integrale provinciale Natuur en Landschapsvisie 2012-2022 (Brabant Uitnodigend Groen - BrUG).
- Regionaal Programma Water en Bodem.
- Beleidskader Economie: Op weg naar 2030.

- De Agrofood Agenda (beleid voor de transitie naar een duurzame landbouw.
- De beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden in Brabant.
- Het Stikstofconvenant Brabantse Natura 2000 gebieden.
- De beleidsregel Geur.
- Het actieplan geluid 2013-2018.
- De Duurzaamheidsbalans van Brabant 2018.
- De Nota risicobeleid externe veiligheid 2014-2018.
- De Energieagenda voor Noord-Brabant 2019-2030.
- Beleid vrijetijdseconomie.
- Brabantse bossen Strategie (2020).

5.4 Gemeentelijk beleid en waterschappen

Bij de beschrijving van het gemeentelijk beleid zal in het plan MER ingegaan worden op:
- Het gemeentelijk en waterschap beleid voor zover van invloed op de landbouw.

5.5 Betrokken partijen en instanties

Initiatiefnemer
Initiatiefnemer voor het beleidskader is de Provincie Noord-Brabant.

Bevoegd gezag
De provincie is tevens bevoegd gezag. Het bevoegd gezag zal het initiatief bekend maken middels een publicatie. Ook organiseert zij de inspraakmogelijkheden, geeft advies over de inhoud van het MER, beoordeelt het MER en vraagt advies aan de
Commissie voor de m.e.r.

Overheden
Betrokken zijn de Nederlandse Rijksoverheden, De Brabantse waterschappen, Rijkswaterstaat, de Brabantse gemeenten en de Belgische overheid.

Partners
O.a. ZLTO, BMF, natuurorganisaties, werkgeversorganisaties.

Commissie voor de milieueffectrapportage
Het bevoegd gezag wordt bij haar besluiten geadviseerd door de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.). Deze commissie bestaat uit deskundigen op milieugebied. Voor iedere milieueffectrapportage
wordt uit de Commissie een werkgroep samengesteld, die het bevoegd gezag adviseert over Reikwijdte en Detailniveau van het MER en later over de juistheid en
volledigheid van het MER. De Commissie m.e.r. betrekt desgewenst de verschillende inspraakreacties bij haar adviezen.

Brabant Advies
Brabantadvies is ingesteld als het onafhankelijke advieshuis van Brabant. Zij worden betrokken bij (belangrijke) beleidsontwikkelingen in Brabant. Bij Brabantadvies zijn ondergebracht de Provinciale raad Gezondheid, Provinciale Raad voor de Leefomgeving, de Sociaal economische raad en een jongerenplatform (Young professionals Brabant). De Provinciale raad voor de leefomgeving (PRL) heeft een toegewezen taak in het adviseren over m.e.r.-projecten.

Wettelijke Adviseurs
Het bevoegd gezag dient ook advies te vragen aan de wettelijke adviseurs in de m.e.r.-procedure. Dit zijn de hoofdinspecteur voor de Milieuhygiëne van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, de directeur Natuurbeheer van het Ministerie van Economische zaken en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). De wettelijke adviseurs brengen eventueel advies uit over de reikwijdte en detailniveau en later over de inhoud van het plan-MER.

Insprekers en belangenorganisaties
In deze m.e.r.-procedure zijn twee inspraakmogelijkheden voorzien. De eerste inspraakperiode volgt op de publicatie van deze notitie. Het is dan voor eenieder mogelijk voorstellen te doen voor aspecten of alternatieven die in het MER aan de orde moeten komen. De tweede inspraakperiode vindt plaats na de terinzagelegging van het ontwerp beleidskader en bijbehorend plan-MER.

H6. De procedure

Openbare kennisgeving
Het bevoegde gezag geeft openbaar kennis van het voornemen om een (gecombineerd) m.e.r.-plichtig besluit voor te bereiden. Daarin staat dat stukken ter inzage worden gelegd, waar en wanneer dit gebeurt, dat er gelegenheid is zienswijzen in te dienen, aan wie, op welke wijze en binnen welke termijn. Ook wordt vermeld of de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) om advies zal worden gevraagd over de voorbereiding van het plan. Tevens worden belanghebbenden en belangstellenden uitgenodigd te reageren.

Raadpleging adviseurs en betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau
Het bevoegd gezag raadpleegt de adviseurs en de overheidsorganen die bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER. Het raadplegen van de Commissie m.e.r. is niet verplicht, maar wordt vrijwillig gedaan om zodoende een onafhankelijk advies op de inhoud van het op te stellen MER te hebben. Raadpleging gebeurt door de nu voorliggende NRD waarin de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen plan-MER wordt beschreven, naar de adviseurs, betrokken bestuursorganen en de Commissie m.e.r. te verzenden.

Vaststellen reikwijdte en detailniveau van het MER
Hoewel niet verplicht ligt het voor de hand om de definitieve notitie reikwijdte en detailniveau voor het op te stellen plan-MER vast te stellen. Daarbij zullen de ingekomen zienswijzen, het advies van de betrokken overheidsorganen en het advies van de Commissie m.e.r. worden meegenomen.

Opstellen plan-MER
De eisen waaraan het MER moet voldoen zijn beschreven in artikel 7.7 en artikel 7.23, eerste lid, Wm (en uiteraard de notitie reikwijdte en detailniveau). Samengevat moet het plan-MER in elk geval bevatten/ beschrijven:

- het doel van het project;
- een beschrijving van het project en de ‘redelijkerwijs in beschouwing te nemen’ alternatieven, zowel (bijvoorbeeld) qua ligging als qua uitvoeringswijze;
- welke programma’s er eerder voor deze activiteit zijn vastgesteld en welke alternatieven daarin waren opgenomen;
- voor welk(e) besluit(en) het MER wordt gemaakt en welke besluiten met betrekking tot het project al aan het plan-MER vooraf zijn gegaan;
- een beschrijving van de ‘huidige situatie en de autonome ontwikkeling’ in het plangebied;
- welke gevolgen het project en de alternatieven hebben voor het milieu en een motivering van de manier waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven en een vergelijking van die gevolgen met de ‘autonome ontwikkeling’;
- effect beperkende c.q. mitigerende maatregelen;
- leemten in kennis;
- een publiekssamenvatting.

Openbaar maken van het MER en raadpleging Commissie m.e.r.

Het MER wordt ter inzage gelegd en voor advies verzonden aan de Commissie m.e.r.. De ter inzagelegging gebeurt in principe gelijktijdig met de ter inzagelegging van het ontwerpplan.

- Zienswijzen indienen

Iedereen kan zienswijzen indienen op het MER, ontwerpplan. De termijn daarvoor is 4 weken.

- Advies Commissie m.e.r.

De Commissie m.e.r. geeft eveneens een advies op de inhoud van het plan-MER (toetsingsadvies) waarbij zij de ingekomen zienswijzen betrekt. Eventueel geven de zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r. aanleiding tot het wijzigen van het MER of het maken van een aanvulling op het MER, bijvoorbeeld om een aantal zaken wat verder uit te diepen of nadere accenten te leggen.

- Vaststellen plan inclusief motivering

Het bevoegd gezag stelt het definitieve plan vast en geeft daarbij aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen en wat de overwegingen zijn met betrekking tot de in het MER beschreven alternatieven, de zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r.

- Evaluatie

Monitoring en evaluatie van deze gegevens moet te zijner tijd uitwijzen of de daadwerkelijke milieugevolgen overeenkomen met de in het MER beschreven gevolgen. In het MER zal een aanzet worden gegeven voor dit evaluatieprogramma.
Het opstellen van het MER kan na een aanbestedingstraject deels parallel lopen aan het opstellen en afronden van het moederbesluit en begin 2021 starten. In het MER kunnen meerdere beleidsalternatieven worden beschouwd, waarvan de milieueffecten op beleidsniveau kunnen worden vergeleken. Zo kan worden toegewerkt naar een Voorkeursalternatief dat de basis is voor het beleidskader. Het MER zal ter toetsing op volledigheid en methodiek worden voorgelegd aan de Commissie-m.e.r. en Brabant Advies en als bijlage bij de definitieve vaststelling van het beleidskader worden benut.

Bijlagen:

Bijlage 1: Betekenis Brabantse AgriFood Sector

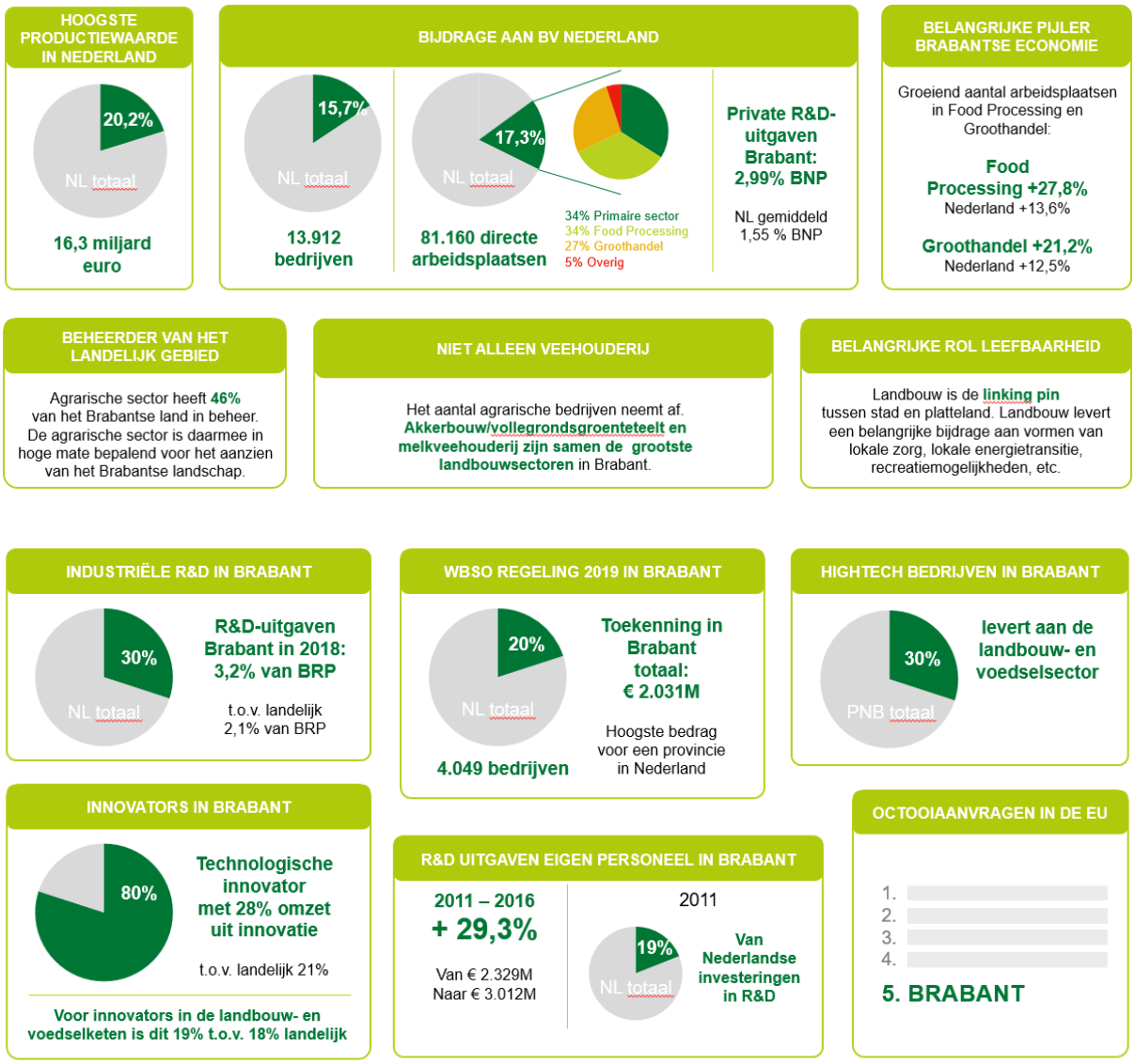

Bijlage 2: Gebruikte afkortingen en begrippen

Alternatief
Eén van de mogelijke (sets) oplossingen voor het initiatief.

Autonome ontwikkeling
Ontwikkelingen, die optreden zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd.

Bevoegd gezag
De overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.-procedure organiseert.

Commissie voor de m.e.r.
Commissie van onafhankelijke deskundigen die het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport en in een latere fase over de kwaliteit van het milieueffectrapport.

Compenserende Maatregel
Maatregel waarbij in ruil voor het aanbrengen van milieuschade op de ene plaats vervangende waarden elders worden gecreëerd.

Cumulatieve gevolgen
Verschillende vormen van verontreiniging en aantasting van het milieu, waarbij de gevolgen van elke vorm afzonderlijk niet ernstig behoeven te zijn, maar van de verschillende vormen samen wel.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
Netwerk van kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones waarbinnen flora en fauna zich kunnen handhaven en uitbreiden.

Geluidhinder
Gevaar, schade of hinder als gevolg van geluid.

Geomorfologie
Wetenschap die de natuurlijke vorm van het landschap bestudeert, zoals die ontstaan is door geologische processen en eventueel beïnvloed is door menselijk handelen.

Initiatiefnemer
Degene die een m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen.

Mitigatie
Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.

M.e.r.
De procedure van milieueffectrapportage; een hulpmiddel bij de besluitvorming, dat bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een milieueffectrapport en het evalueren achteraf van de gevolgen voor het milieu van de uitvoering van de activiteit waarvoor een milieueffectrapport is opgesteld.

MER
Milieueffectrapport. Een openbaar document waarin van een voorgenomen activiteit van redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of varianten de te verwachten gevolgen voor het milieu in hun onderlinge samenhang op systematische en zo objectief mogelijke wijze worden beschreven.

Mitigerende maatregel
Maatregel om de nadelige gevolgen van de voorgenomen activiteit voor het milieu te voorkomen of te beperken.

Nul-alternatief
Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijving van de andere alternatieven.

Permanente effecten
Effecten van de ingreep, die optreden zolang de voorgenomen activiteit aanwezig is.

Plangebied
Dat gebied, waarbinnen de voorgenomen activiteit of een der alternatieven kan worden gerealiseerd. Vergelijk: studiegebied.

Referentiesituatie
Zie; 'Nul-alternatief'.

Studiegebied
Dat gebied, waarbinnen de milieugevolgen dienen te worden beschouwd. De omvang van het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Vergelijk: plangebied.

Tijdelijke effecten
Het begrip wordt in dit verband gebruikt voor effecten die optreden bij de aanleg van de voorgenomen activiteit.

Varianten
Mogelijkheid om via (een) iets andere deelactiviteit(en) de doelstelling(en) in redelijke mate te realiseren. Dit wordt niet als complete activiteit beschreven in het MER (want dan zou er sprake zijn van een alternatief).

Wettelijke adviseurs
Adviseurs die geraadpleegd worden door het bevoegd gezag teneinde een advies te krijgen over het plan en het MER. Veelal gaat het hierbij om de Regionale Inspectie van het Ministerie van I&M de lokale afdeling van het Ministerie van EZ, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het waterschap en eventueel buurgemeenten en –provincies.